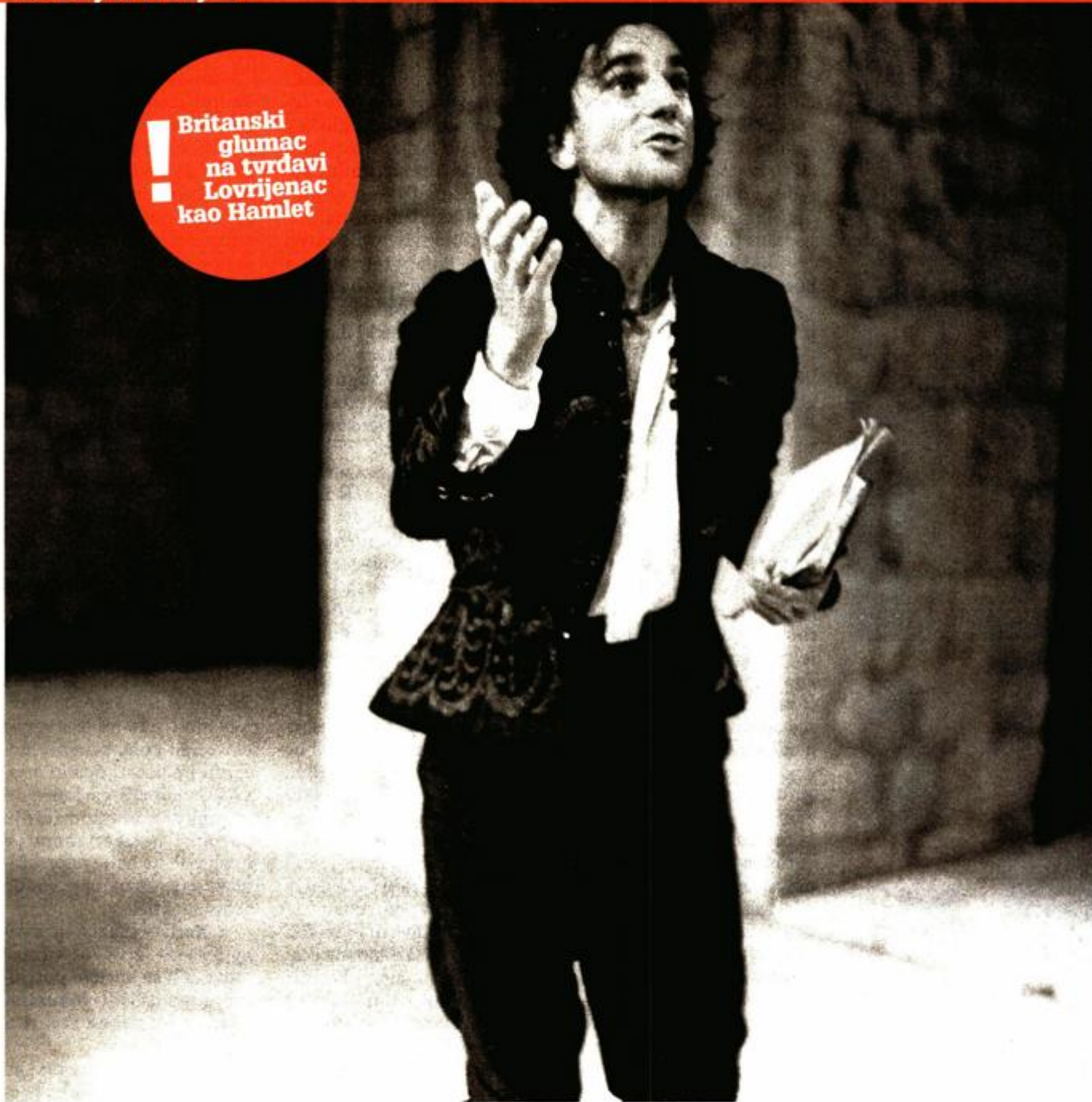

GLUMCI

Piše **Željko Ivanjek**

! Britanski glumac na tvrđavi Lovrijenac kao Hamlet

Snovite noći u kojima su žene uzdisale za Danielom Day-Lewisom

30

na Dubrovačkim ljetnim igrama (6)

Predstava "Ljetno popodne ili što se desilo s Vlastom Hršak" izrasla je 1980. iz novinske crne kronike. Neke cirkuske skupine hipnotizirala je djevojke po slavonskim selima, no zatim ih nije mogla prizvati k svijesti. Jedna od njih bila je i 19-godišnja trgovačka pomoćnica iz "Slavoteksa", koju je glumila Dunja Koproščec.

Bio je to reality prije realityja. Pouzdani svjedok je bilježio: "Prolazimo ulicom s čijih nas prozora i vrata nije mo promatraju siluete ljudi i žena od kartona". Potom, publika se zaustavila na Belvedereu parka Gradac, gdje je upriličena naturalna zabava, "najplići sloj" Vlastina sna. Band je zasvirao šlagere iz 60-ih.

Mira Furlan

Ali, drugarice Hršak više nije bilo. Teatar se utekao svakodnevicu, nju je već osvojila Koproščec. Potom je "skandalozno" dobila glumačku nagradu Orlando, na što su zavikali mnogi gospari i oni koji se takvima smatraju. Spominjali su Miru Furlan, koja je istovremeno, ali u "službenom" programu, utjelovila naslovnu Gloriju, u drami Ranka Marinkovića.

Hrvatska akademsko-akademijaska kultura redovito je odbacivala samouke, koji su joj uzvratili lijepim darovima. U tome je bio dio sumnjičavosti prošle, 2016. godine prema poznatom filma-

šu, koji se još ranije okrenuo kazalištu. "Pa, nije kazalište film", govorilo se. Naime, Vinko Brešan uzeo je u ruke "predložak" Goldonijeve "Kafetarije", kako bi je oživio na vlastiti način.

Preselio je lokaciju predstave malo dalje od one prijašnje, Radićeve, na Stradun, pronalazeći vlastitog profesora, odnosno profesoricu dubrovačkog, u kazališnoj kritičarki Miri Muhoberac. Zanimao ga je mjuzikl, izjavio je novinama, odnosno drugačije pomicanje talijanskog izvornika. Tako su u historijat Igrama upisane parabole još dviju obitelji: Brešan i Muhoberac. Ono što je Igrama darovao Frano Čale, Muhoberac je oživjela i prilagodila drugom vremenu, bližem gledatelju.

Novu "Kafetariju" "nosili" su, i nastavljaju ovoga ljeta, u najavljenim reprizama, glumci Nikša Butijer (kafetijer) i Pjer Meničanin (gospar Lukša), stvarajući osovinu komediji s "pjevanjem i plesanjem", a koju su kod Tomislava Radića sačinjavali Izet Hajdarhodžić i Miše Martinić, u istim ulogama. Trgovac Dživo danas je Nikša Kušelj, lažni konte Karlo Maro Martinović, a njegova žena Lukrecija Linda Begonja. Dživova žena Blage jest Marija Škaričić, a balarina Sladana Andela Ramljak; vlasnik kartašnice Lujo jest Branimir Vidić Flika, a konobar Toni Nikola Baće.

Za predstavu je glazbu

'Hamlet u selu Mrduša Donja' u Violićevoj režiji također je bio na Igrama

obradio i songove napisao Mate Matišić, dramski pisac čije je drame Brešan režirao ranijih godina. Gledatelji ove "Kafetarije" za XXI. stoljeće, oni "malo" stariji, prisjetili su se redateljova oca, Ive Brešana, koji je na Igrama gostovao davne 1972., s "Predstavom Hamleta u selu Mrduša Donja, općina Blatun", u dvorani osnovne škole u Mandaljeni.

&TD na Igrama

Bila je to predstava &TD-a, u režiji Božidara Violića, koja je svojom snagom mogla promijeniti Igre i teatar, samo

da joj je bilo dopušteno živjeti vlastitim životom. "Tijekom trosatne predstave i oko nje je vrilo. Publika je snažnim pljeskom nagradivala izvođače i na otvorenoj sceni i nakon svake slike", zapamtile su kronike. "Mnogi koji nisu uspjeli dobiti ulaznice i ući u dupkom punu dvoranu, ostali su gledati predstavu izvana, kroz prozore... Prije početka, za vrijeme pauze i nakon završetka predstave ispred dvorane gledatelji su se mogli pogostiti janjetinom s ražnja, pršutom i sirom iz ulja, te zaliti sve to dobrim crnjakom. Seoski ker-

**BUDUĆI TROSTRUKI
OSKAROVAC ZAPALIO JE
DUBROVNIK 1989. S ULOGOM
DANSKOG PRINCA. GLUMAC JE
BIO OSVJEŽENJE, NAROČITO
ŽENSKOJ PUBLICI KOJA JE
OSJETILA DAŠAK SVJETSKOG
KAZALIŠTA NA LOVRJENCU**

6. NASTAVAK FELITONA

Studio donosi feljton o najznačajnijim glumačkim ostvarenjima domaćih i stranih aktera na nacionalnom kazališnom festivalu od 1950. do danas. Kroz deset nastavaka iz vizure glumaca, ljetnih hodočasnika, Željko Ivanjek pisat će o nezaboravnim izvedbama na Gundulićevoj i Držićevoj poljani, Lovrijencu, Revelinu, u Kneževu dvoru...

'Kafetarija' nekad i sada.: Vlado Štefančić i Vlatko Dulić; Pjer Meničanin, Nikša Kušelj, Anđela Ramljak i Maro Martinović

mes iz Mrduše nastavio se tako izvan dvorane do kasno u noć", u noć dubrovačku.

"Hamlet" Ive Brešana nije nimalo ugrozio onog "pravog", naprotiv. Iza sebe je ostavio otvoreno pitanje: kako bi se Igre i teatar "razvijali" da je njegovu Hamletu, iz lokalne gimnastičke dvorane, bilo dano supostojati s onim engleskim, koji se zadržavao, uglavnom, na Lovrjencu. Do da li mu se Kušanova "Svrha od slobode" moguće je pronaći još jednu duhovnu, propuštenu mogućnost.

Klackalica

Kako god bilo, svojom već dvostrukom iznimkom, Goldoni je potvrdio vječitu dubrovačku klackalicu, na čijim krajevima sjede Držić i Shakespeare tijekom svih 45 dana ljeta, ili koliko Igre već traju. Bio je posuvremenjen 1978. pa 2016., baš "onako" kako su se inozemni komadi pojavljivali na tek sazidanoj pozornici prvog zagrebačkog kazališta, zahvaljujući bečko-lutrijskom zgoditku trgovca Kristofora Stankovića. "Predložak Goldoni" postao je, u međuvremenu, "predložak Čale".

32

No, radije "okrenimo" na Williama Shakespearea glavom. Čini se da je zagrebačko tzv. kolo oko Shakespearea, kome je pripadao i Ivo Brešan, a koje je zaigrao Vjerran Zuppa, imalo jakog odjeka na Igrama 70-ih. Napokon, Šerbedžijin Hamlet došao je u Dubrovnik nakon Stoppardove predstave "Rosencrantz i Guildenstern su mrtvi" (premiijera u sezoni 1970/71) zagrebačkog ITD-a, a koju je režirao Joško Juvančić. U njoj je Šerbedžija bljesnuo, u paru s Ivicom Vidovićem.

"Od 1952. godine, kada je na Igrama prvi put izveden Hamlet", nije prošlo nijedno ljeto, a da na dubrovačkim otvorenim prostorima nije izvedeno neko Shakespeareovo djelo", konstatahrali su sudionici dvodnevnog razgovora "Shakespeare

na otvorenim scenama", koji su organizirale same Igre, daleke 1979. Vodio se poslije premijere "Kralja Leara" pod Minčetom, u izvedbi JDP-a iz Beograda, u režiji Paola Magellija - a Lear je bio neumrli Ljuba Tadić.

Histerija Hamlet

Uz Marina Držića, Shakespeare je ostao najizvođeniji pisac na Igrama. Za tri desetljeća, do navedene godine, bilo je izvedeno šesnaest njegovih djela u 23 različite verzije, s ukupno 314 izvedbi. Najviše ih je bilo pripremljeno u samom Dubrovniku, odnosno u izvedbi okupljenog dramskog ansambla (njih 9).

Više od polovice tih izvedbi prikazalo je "Hamleta": ukupno njih 192, što je uključivalo i gostovanje HNK iz Zagreba, dotičnog ljeta, sa Zvo-

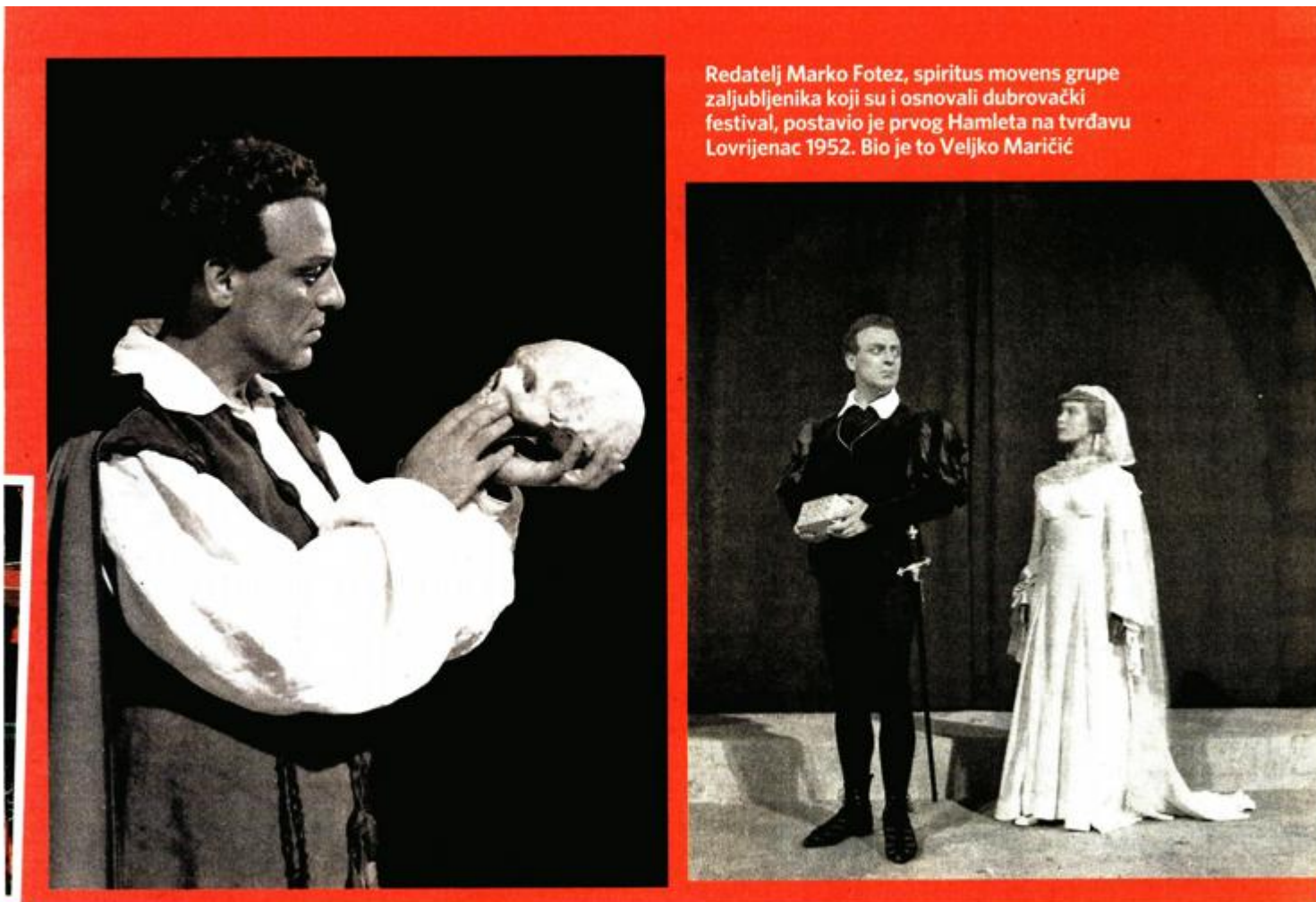
nimirom Zoričićem kao Hamletom, a u režiji Mladena Škiljana. Čudesni čarobnjak iz Stratforda bio je najčešće izvođen upravo na Lovrjencu, koji je "kao jedinstvena otvorena pozornica pridonio njegovoj velikoj popularnosti".

S izvedbama Shakespeareovih djela predstavilo se, na gostovanjima pet jugoslavenskih kazališta (HNK iz Zagreba, Narodno pozorište i JDP iz Beograda, Kazalište Marina Držića i Teatri Popullor Krahinor iz Prištine), pa još tri engleska: spomenuti Old Vic Company i Prospect Theatre iz Londona, te Bristol Old Vic.

Redatelj Marko Fotez - "spiritus movens grupe zaljubljenika" koji su i osnovali dubrovački festival - postavio je prvog Hamleta na tvrđavu Lovrjenac 1952. Bio je to Veljko Maričić, s njime je začeta ova kult-figura Dubrovnik i ovdašnjeg kazališta. Figura poput muške utrke na 100 metara u atletici, tzv. kraljica kazališta.

"Glumac Maričić i redatelj Fotez otkrili su Kolumbovo jaje", izjavila je Mani Gotovac 2009., za Jutarnji. "To jest

**TIJEKOM TROSATNE
 'MRDUŠE' JE VRILO.
 PUBLIKA JE PLJESKALA
 I NA OTVORENOJ SCENI
 I NAKON SVAKE SLIKE**

Redatelj Marko Fotez, spiritus movens grupe zaljubljenika koji su i osnovali dubrovački festival, postavio je prvog Hamleta na tvrđavu Lovrijenac 1952. Bio je to Veljko Maričić

da je na Lovrjencu pozornica londonskog Globe-teatra; to je jedna te ista pozornica, sudeći po skicama. Tu postoji sudioništvo gledatelja i glumaca." Gotovac je gledala tog dubrovačkog Hamleta kao 12-godišnjakinja, s majkom.

"Stradala sam time što sam postala sudionik kazališta, i cijeli je moj život prošao u znaku kazališta", istaknula je Gotovac. Maričić joj je ostao u pamćenju kao "tipičan mediteranski, južnjački Hamlet, borac za nešto drugo, za promjene". I još pamti kako su nosači ponijeli nizozemsku kraljicu na nosilima, stubama na Lovrjenac, kako bi pogledala Maričićeva Hamleta.

Dino Radojević

Gotovac pamti i 1967., kada je "Hamleta" uprizorio redatelj iz Engleske, Denis Carrey. To je bio "odličan, lirski Hamlet", a odigrao ga je Petar Kralj. U jednoj sceni Hamleta i Ofelije, držao je u ruci - knjigu. Bio je to Camusov "Mit o Sizifu".

Razdoblje između 1974. i 1978. obilježio je već spomenuti "Hamlet" u režiji Dina Radojevića. Baš je Radoje-

U KULTU GLUMAČKE LIČNOSTI IMALI SU PRILIKE SUDJELOVATI MARIČIĆ, ŠERBEDŽIJA, RISTOVSKI, ZORIČIĆ...

vić bio najviše odmaknut od gavelijanske škole, za razliku od druga tri člana tzv. teatar-kartela (Paro, Spaić i Viočić), rekla je Gotovac. "Dino je znao zašto radi 'Hamleta', imao je etički motiv, a radio ga je zato što je imao Šerbedžiju."

Godine 1977. Lovrjenac je pozdravio gostujućeg Hamleta, u Dereku Jacobiju. Redatelj Robertson zamislio ga je kao homoseksualca. A Gotovac se upitala: kako bi Dubrovnik prihvatio jednog takvog Hamleta, s obzirom na našu aktualnu konzervativnost?

"Pomoćnik" ovoga feljtona, kritičar Dalibor Foretić, imao je smjelosti postaviti "provincijsko pitanje", "koje se postavljalo u Dubrovniku": Šerbedžija ili Jacobi? "Posebno poslije naše pred-

stave 'Hamleta', odigrane dva dana prije engleske, koja je ocijenjena kao dosad jedna od najboljih, a u kojoj je Šerbedžija nadmašio sebe. Moj odgovor je: i Šerbedžija i Jacobi."

Peter Brook

Amblematiski Shakespeareov komad početkom 80-ih postavio je češki oskarovac Jiri Menzel, a naslovni lik preuzeo je Lazar Ristovski. "Svaki čovjek radi 'Hamleta' iz sebe, a Menzel ga je radio iz 'Strogo kontroliranih vlakova' (njegov Oscarom nagrađeni film, prema Hrabalovu romanu). Napadao je neostaljinizam. Tu kao da Hamlet ne postoji, to je nepostojeći Hamlet, važna je samo ideja", komentirala je Mani Gotovac.

Treba spomenuti i go-

stovanje New Shakespeare Company iz Londona, 1983. s Hiltonom McRaeom, u režiji Christophera Fettesa. Ono se često zaboravlja, kao i još jedno gostovanje: Théâtre des Bouffes du Nord, iz Pariza, koji je stigao u Grad s "Hamletom" u režiji i prilagodbi Petera Brooka. Predstava je bila dio 54. Dubrovačkih ljetnih igara, a odigrana je na Lokrumu prije službenog početka, 27., 28. i 29. lipnja 2003.

No, nitko ne zaboravlja gostovanje londonskog National Theatrea iz 1989. Redatelj je bio Richard Eyre, a Hamleta je glumio budući oskarovac (trostruki) Daniel Day-Lewis, sin britanskog Pjesnika laureata. "Presudnost Hamletova izgleda počinje s Daniel Day-Lewisom. Svakoga je obarao njegov izgled, svi su ga obožavali", prisjetila se Gotovac.

U VII. NASTAVKU

Tko je platio dolazak Daniela Day-Lewisa na Igre - Goran Višnjić i Luka Dragić u ulozi Hamleta - Može li predstava najaviti ratno krvoproliće ili: kako su Držićevi likovi upali među Shakespeareove